

მაია ახვლედიანი, სოფიო მორალიშვილი, ნინო ორჯონიკიძე

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ქუთაისი, საქართველო

e-mail: sopio.moralishvili@atsu.edu.ge

e-mail: maia.akhvlediani@atsu.edu.ge

e-mail: nino.orjonikidze@atsu.edu.ge

<https://doi.org/10.52340/lac.2023.08.07>

სწავლა-სწავლების ინოვაციური კომპეტენციების ჩამოყალიბების საკითხი (აწსუ პედაგოგიკის დეპარტამენტის კვლევა)

დღეს, როცა მსოფლიო აქტიურად ემზადება მეოთხე ინდუსტრიული რევოლუციისთვის, განათლების როლი მომავლის მშენებლობაში და ახალი ტიპის სამყაროს შექმნაში მნიშვნელოვნად იზრდება. სწორედ განათლებამ უნდა მოამზადოს ახალგაზრდები, რომლებიც აქტიურ მონაწილეობას მიიღებენ ტექნოლოგიურ ეპოქაში დემოკრატიის კულტურის დამკვიდრებაში და შეძლებენ ჰარმონიულ თანაცხოვრებას კულტურულად მრავალფეროვან საზოგადოებებში. ფოკუსირება ხდება ისეთ უნარებზე, როგორც კრიტიკული აზროვნება, პრობლემის გადაჭრა, თანამშრომლობის უნარები, ინოვაცია, ციფრული წიგნიერება და ადაპტირება. მნიშვნელოვანია, თუ როგორ მივაღწიოთ ამ უნარების განვითარებას წარმატებით, კერძოდ, სწავლებისა და სწავლის რომელი მიდგომა შესაფერისი კომპლექსური უნარების განვითარებისათვის.¹

OECD სასწავლო კომპასი 2030 გვთავაზობს უნარების სამ განსხვავებულ ტიპს:

- კოგნიტური და მეტაკოგნიტური უნარები, რომლებიც მოიცავს კრიტიკულ და შემოქმედებით აზროვნებას, სწავლა-სწავლებას და თვითრეგულირებას (ვერბალური და არავერბალური, მაღალი დონის სააზროვნო უნარები)
- სოციალური და ემოციური უნარები, რომლებიც მოიცავს თანაგრძნობას, თვითეფექტურობას, პასუხისმგებლობას და თანამშრომლობას.
- პრაქტიკული და ფიზიკური უნარ-ჩვევები, რაც გულისხმობს ახალი საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების მოწყობილობების გამოყენებას.

მნიშვნელოვანია, რომ საქართველომ შეძლოს მდგრადი განვითარების მიზნების², კერძოდ კი მეოთხე მიზნის იმპლემენტაცია, რომელიც ეხება ხარისხიან განათლებას: „ინკლუზიური, ხარისხიანი, თანასწორი განათლების უზრუნველყოფას და უწყვეტი სწავლის შესაძლებლობის შექმნას ყველასათვის“. საქართველოსთვის მისადაგებული ამოცანის მიხედვით (ეროვნული ინდიკატორი 4.1–4.7), ჩვენი ქვეყანა იღებს ვალდებულებას, რომ 2030 წლისთვის ყველა გოგონასა და ბიჭისთვის სრულად უფასოდ უზრუნველყოფილ იქნება თანასწორი და ხარისხიანი დაწყებითი და საბაზო განათლების მიღება.³

მსოფლიო ეკონომიკური ფორუმის მოხსენებაში, რომელიც ეხება სახელმწიფოთა მზაობის დადგენას მომავლის ეკონომიკის შესაქმნელად, მოცემულია ხუთი მამოძრავებელი

¹ <https://www.oecd.org/education/2030/learning-framework-2030.htm/>

² https://idfi.ge/ge/extent_of_sdgs_integration_in_national_public_policy_system_of_georgia

³ <https://sdg.gov.ge/text-page/34>

ძალის ინდიკატორი. აქედან საკვანძო ორია: პირველი – ინოვაციები და ტექნოლოგიები; მეორე მნიშვნელოვანი ძალაა– ადამიანიური კაპიტალი და უნარები (ჟენტი 2021).

ჩვენც ვიზიარებთ მოსაზრებას, რომ თანამედროვე საგანმანათლებლო სივრცეში ერთ-ერთი აქტუალური თემა მოსწავლეზე ორიენტირებული განათლებაა, რაც უპირველესად ნიშნავს იმას, რომ ვასწავლოთ ის, რაც ბავშვს სჭირდება და არა ის, რაც ვიცით, რაც წლების მანძილზე დაგვიგროვდა.⁴

როგორი უნდა იყოს 21-ე საუკუნის პედაგოგიკა?

ცხადია, მოცემულ ეტაპზე ვერც პედაგოგები და ვერც მოწაფეები თავად ვერ მოახერხებენ 21-ე საუკუნის უნარების გამომუშავებას და საჭიროა მათი სრულყოფილი სწავლება არა მხოლოდ ცალკეული კურსების, არამედ მულტიდისციპლანური სწავლების მეშვეობით. OECD სწავლა-სწავლების საერთაშორისო კვლევის მიხედვით თანამედროვე სამყაროში აქცენტი კეთდება კონსტრუქტივისტულ პედაგოგიკაზე. თუმცა, რიგი კვლევები ასევე ადასტურებს მის ნაკლოვანებებს, მაგალითად დებატების ან სტრუქტურირებული დისკუსიის დროს სრულყოფილად ვერ ხდება 21-ე საუკუნის უნარების გამომუშავება.

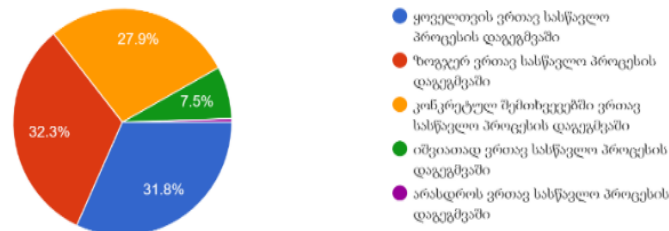
2022 წლის ნოემბერ-დეკემბრის თვეში აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პედაგოგიკის დეპარტამენტში დაიგეგმა კვლევა, იმის გამოსავლენად თუ რამდენად მზად არიან უნივერსიტეტის და სკოლის პედაგოგები პიროვნებაზე ორიენტირებული საგანმანათლებლო გარემოს ჩამოსაყალიბებლად, რომელიც უკლებლივ ყველა მოზარდს მისცემს საკუთარი პოტენციალის რეალიზების საშუალებას და გამოუმუშავებს 21-ე საუკუნისათვის საჭირო უნარ-ჩვევებს. კვლევაში, რომელიც იყო ანონიმური ხასიათის 201 რესპოდენტმა მიიღო მონაწილეობა. მათ შორის:

- ლექტორი: 3
- მასწავლებელი: 193
- მასწავლებლის მომზადების პროგრამის სტუდენტი: 4
- მაგისტატურის სტუდენტი: 1

პირველი კითხვა ეხებოდა მოსწავლეთა ჩართულობას სასწავლო პროცესში.

დიაგრამა N1

რამდენად უწყობთ ხელს სტუდენტთა/მოსწავლეთა მონაწილეობას/ჩართულობას სასწავლო პროცესის დაგეგმვაში?
201 responses

⁴ Moralishvili S. Kuprashvili L. & Akhvlediani, M. (2020). Distant Teaching and Learning for the Foreseeable Future: Georgian Universities' Students and Professors Perspective. *European Journal of Social Science Education and Research*, 7(2), 78–87. <https://doi.org/10.26417/895bbg57k>

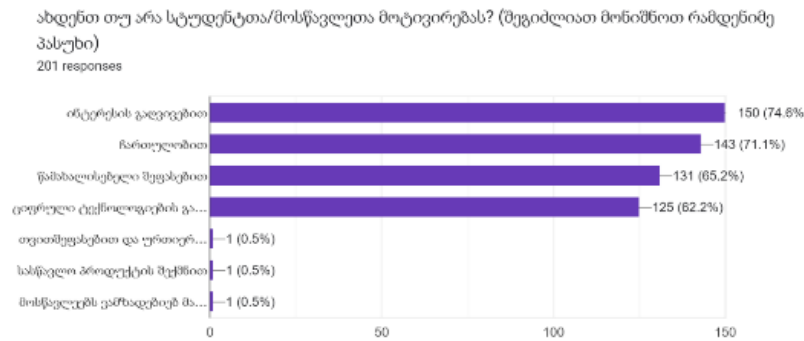
მასწავლებელთა რაოდენობა, რომლებიც ყოველთვის რთავენ მოსწავლეს სასწავლო პროცესის დაგეგმვაში (64 რესპოდენტი), ან ზოგჯერ რთავენ (65 რესპოდენტი) გადანაწილდა თანაბრად. მხოლოდ კონკრეტულ შემთხვევებში მიმართავს აღნიშნულ პრაქტიკას 56 მასწავლებელი, 15 იშვიათად და საერთოდ არ მიმართავს მხოლოდ ერთი.

მეორე კითხვის შედეგების ანალიზისას, აღმოჩნდა, რომ უმეტესობა პედაგოგებისა (161) ცდილობს აქტიურად გამოიყენოს ინდივიდზე მორგებული სწავლების მეთოდები და 17 პედაგოგი მუდმივად იყენებს მას სწავლების პროცესში; იშვიათად - 22 და 1 საერთოდ არა.

პედაგოგების დიდი ნაწილი იყენებს თანამშრომლობითი სწავლების მეთოდებს (დიახ - 163 და ყოველთვის -14). იშვიათად იყენებს 22, პანდემიის გამო ჯერ-ჯერობით ვერ იყენებს 1 და 1 საერთოდ არ უწყობს ხელს კოლაბორაციულ მუშაობას.

ძალიან სასიამოვნოა ის ფაქტი, რომ პედაგოგები ბოლო დროს აქტიურად იყენებენ პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლების მეთოდებს, გამოკითხულთაგან 148-მ გასცა დადებითი პასუხი, ყოველთვის იყენებს 8, იშვიათად 42, და სერთოდ არ იყენებს 3.

დიაგრამა N2

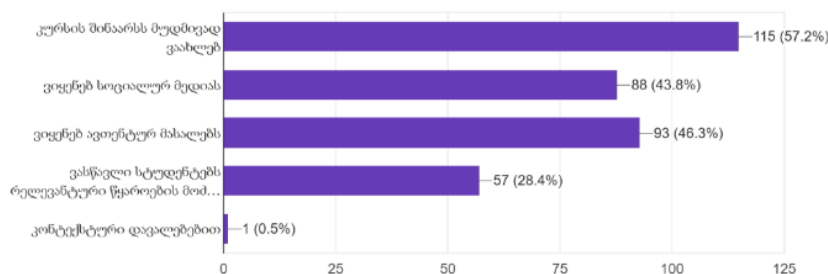
ცხადია, რომ ყველა პედაგოგი სხვადასხვა მეთოდით ცდილობს მოსწავლეთა მოტივაციის ამაღლებას: ინტერესის გაღვივებით (150 რესპოდენტი), ჩართულობით (143 რესპოდენტი), წამახალისებელი შეფასებით (131 რესპოდენტი), ციფრული ტექნოლოგიების გამოყენებით (125 რესპოდენტი). შეთავაზებული პასუხების გარდა, მათ გაგვიზიარეს საკუთარი მიგნებები. ერთმა პედაგოგმა აღნიშნა, რომ მოსწავლეებს უმზადებს მარტივ ციფრულ რესურსებს, მეორე, თავად ქმნის სასწავლო პროდუქტს, მესამე მასწავლებელი სტუდენტთა მოტივირებას ახდენს თვითშეფასებით და ურთიერთშეფასებით.

გამოკითხულთაგან 105 მასწავლებელი კრეატიულობის გაღვივებისათვის მიმართავს იდეების გენერირებას, რაც გულისხმობს კონკრეტული თემის ფარგლებში კონკრეტული საკითხის/პრობლემის შესახებ მაქსიმალურად ბევრი, რადიკალურად განსხვავებული, აზრის, იდეის ჩამოყალიბებასა და მისი გამოთქმის წახალისებას, რაც თავის მხრივ ხელს უწყობს პრობლემისადმი შემოქმედებითი მიდგომის განვითარებას. პედაგოგთა დიდი ნაწილი იყენებს სწავლების თანამედროვე მეთოდებს: აღმოჩენებით სწავლება, შებრუნებული სწავლება, რაც გულისხმობს სტუდენტებისთვის სასწავლო მასალის წინასწარ გაცნობას და მის შემეცნების პროცესში აქტიურ ჩართვას, საკუთარი ცოდნის აგებაში მათ დახმარებას, ცოდნის ფრაგმენტების გაცოცხლებას და ახალი ცოდნით შევსებას მიზნობრივი შეკითხვების დასმით. კრეატიულობის უნრის გამომუშავების მიზნით ასევე მიმართავენ სპექტაკლებით და ქეისებით სწავლებას.

დიაგრამა N3

თქვენი სასწავლო კურსი/მასალა უკავშირდება (ასახავს) თუ არა რეალურ სამყაროს?
(შეგიძლიათ მონიშნოთ რამდენიმე პასუხი)

201 responses

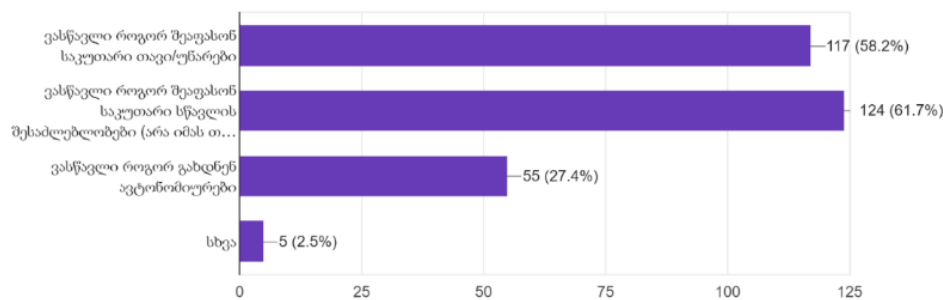

როგორც ზემოთ აღინიშნა, თანამედროვე სამყაროში მნიშვნელოვანია მოსწავლეებს გააჩნდეთ პრაქტიკული უნარ-ჩვევები და კომპეტენციები, რათა შეძლონ მუდმივად ცვალებად გარემოში ადაპტაცია. მაღალი დონის უნარების განვითარებისათვის მნიშვნელოვანია, რომ მოხდეს სწავლების პროცესის შერწყმა რეალურ გამოცდილებასთან, ჩართულობასთან, კოლაბორაციასთან, „რათა მოსწავლემ/სტუდენტმა მოახერხოს საკუთარი ცოდნის ორგანიზება, კვლევაში ჩართვა, მასალის მოპოვება, გაანალიზება და აუდიტორიასთან ეფექტიანი კომუნიკაცია“ (ბარონი და დარლინგ-ჰამონდი, 2008). გამოკითხულ პედაგოგებს გააზრებული აქვთ კურსის შინაარსის მუდმივი განახლების აუცილებლობა (57%), იყენებენ ავთენტურ მასალებს (46.3%) და სოციალურ მედიას (43.8%), ასწავლიან რელევანტური წყაროების მოძიებას (28.4%), გაანალიზებას, ქმნიან კონტექსტურ დავალებებს.

დიაგრამა N4

სტუდენტებს ვუნვითარებ მეტაკოგნიტურ უნარებს

201 responses

დასწავლის-დამახსოვრების ტრადიციული მიდგომები, რა თქმა უნდა ვერ დაეხმარება თანამედროვე ადამიანს კრიტიკული აზროვნების ან ავტონომიურობის უნარების

გამომუშავებაში. მასწავლებელთა უმეტესობა (124 რესპოდენტი) მიიჩნევს, რომ მეტაკოგნიტიური უნარების განვითარებისათვის მნიშვნელოვანია ვასწავლოთ მოსწავლეებს როგორ შეაფასონ საკუთარი სწავლის შესაძლებლობები, არა მხოლოდ ის თუ „რას სწავლობენ“, არამედ „როგორ სწავლობენ“, როგორ შეაფასონ საკუთარი თავი/უნარები (117 რესპოდენტი) და გახდნენ ავტონომიურები (55 რესპოდენტი).

უახლეს კვლევებზე დაყრდნობით, მნიშვნელოვანია გავითვალისწინოთ მოსწავლის ინდივიდუალური თავისებურებები, გავხადოთ სწავლება პერსონიფიცირებული და დიფერენცირებული. აღმოჩნდა, რომ გამოკითხულთაგან 148 მიმართავს დიფერენცირებულ სწავლებას; ყოველთვის -15 რესპოდენტი; იშვიათად - 31 რესპოდენტი; საერთოდ არ იყენებს 3 რესპოდენტი, ერთი პედაგოგი ამბობს რომ იყენებს „საჭიროებისამებრ“, მეორე მიმართავს დროის დიფერენცირებას.

მეთერთმეტე კითხვა შემდეგი სახით იყო ფორმულირებული: იყენებთ თუ არა განმავითარებელი შეფასების უწყვეტ ციკლს შემდეგი თანმიმდევრობით: 1. მოსწავლეებზე დაკვირვება სწავლა ათვისების მიზნით, 2. მოსწავლეთა სასწავლო საქმიანობის შეფასება კრიტერიუმების შესაბამისად, 3. უკუკავშირის განხორციელება, 4. მოსწავლეთა შედეგების შედარება მათი მიღწევების წინა დონესთან, 5. სწავლების მისადაგება მოსწავლეთა საჭიროებებისადმი. აღმოჩნდა, რომ მასწავლებლები უკვე კარგად აცნობიერებენ და პრაქტიკაშიც აქტიურად ნერგავენ განმავითარებელ შეფასებას. 156 მასწავლებელი იყენებს მას და 21 ყოველთვის. იშვიათად იყენებს გამოკითხულთაგან მხოლოდ 20 და საერთოდ არ იყენებს 4 მასწავლებელი.

კვლევაში მოცემულ ბოლო კითხვაზე: „გთხოვთ, გამოხატოთ თქვენი მოსაზრება კვლევაში მოცემულ საკითხებთან დაკავშირებით“, 132 რესპოდენტმა გამოხატა საკუთარი შეხედულება. გამოკითხულთაგან 100% ეთანხმება მოსაზრებას, რომ კვლევა იყო აქტუალური და საინტერესო, ამავდროულად კორელაციაში მათ პრაქტიკულ საქმიანობასთან. მათი მოსაზრებით, სწავლების პროცესის თანმიმდევრი ასპექტების კვლევა არის მნიშვნელოვანი, რადგან ეს მათ დაეხმარებათ **პედაგოგიური პრაქტიკის გაანალიზებაში, სრულყოფაში, აღნიშნული მეთოდების დანერგვაში. რამოდენიმე მათგანი უკვე წარმატებულად იყენებს მოცემულ მეთოდებს.** მათი მოსაზრებებით: „შეკითხვებმა უფრო მეტად დამაფიქრდა, თუ რას უნდა დავუთმო მეტი ყურადღება პედაგოგიურ პრაქტიკაში“. „აუცილებელია ყველა პედაგოგმა ასეთი კითხვარის საშუალებით გადაამოწმოს საკუთარი მუშაობა.“ „კვლევაში მოცემული საკითხები არის აქტუალური, რომელთაც სისტემატურად ვიყენებ, რათა გავზარდო მოსწავლეების მოტივაცია და სწავლის ხარისხი“.

ამ პასუხებმა კიდევ უფრო გააღრმავა ჩვენი დამოკიდებულება მსგავსი კვლევების საჭიროებაზე და მათ ეფექტიანობაზე. გამოიკვეთა, რომ კითხვარზე მუშაობის პროცესში ბევრი პედაგოგი დაფიქრდა 21-ე საუკუნის უნარებზე, სწავლების საკუთარ მეთოდებზე და დაინახა კიდევ ხარვეზები და გამოწვევები. მათთვის მნიშვნელოვანია ამ უნარების დანერგვა და მოსწავლეთა მოტივაციის ამაღლების საკითხები.

ფაქტობრივად, მონაწილე მასწავლებელთა შეფასებების ანალიზმა თავად დაგვანახა ახალი კვლევების საჭიროება და არსებულ კვლევის შედეგებზე რეაგირების აუცილებლობა. კვლევის მონაწილეების მოსაზრებით კვლევაში: *“კითხვებით სწორად არის აქცენტები გაკეთებული, თუ რას უნდა ვაკეთებდეთ, მაგრამ რატომ ვერ ვასწავლით ასე, ამ მხრივაც კარგი იქნებოდა ყოფილიყო კითხვები“.*

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ სწრაფად ცვალებად გარემოში საჭიროა ყოველდღიური, თანმიმდევრული და შეთანხმებული ქმედებები განათლების სისტემის ყველა რგოლს შორის 21-ე საუკუნის გლობალური მოქალაქის აღსაზრდელად. ამ საქმეში კი დიდი წვლილი მიუძღვის პედაგოგიურ ფაკულტეტებს. სწორედ ჩვენს მიერ გაანალიზებული და კვლევებზე (მტკიცებულებებზე) დაფუძნებული ქმედებებით შევძლებთ დასახული მიზნების სწრაფ რეალიზებას პრაქტიკაში.

ლიტერატურა:

1. Barron, B. and Darling-Hammond, L. Teaching for meaningful learning: a review of research on inquiry-based and cooperative learning. San Francisco, Calif., Jossey-Bass/John Wiley & Sons. 2008.
2. Bialik, M. and C. Fadel (2018), Knowledge for the Age of Artificial Intelligence: What should students learn?
3. Kukulka-Hulme, A., Bossu, C., Coughlan, T., Ferguson, R., FitzGerald, E., Gaved, M., Herodotou, C., Rienties, B., Sargent, J., Scanlon, E., Tang, J., Wang, Q., Whitelock, D., Zhang, S. (2021). Innovating Pedagogy 2021: Open University Innovation Report 9. Milton Keynes: The Open University
4. Luckin, R. and K. Issroff (2018), Education and AI: Preparing for the future, OECD.

Maia Akhvlediani, Sophio Moralishvili, Nino Orjonikidze

Akaki Tsereteli State University
Kutaisi, Georgia

The issue of formation of innovative teaching-learning competencies

(Research of the department of Pedagogy of ATSU)

Abstract

The educational system, according to the modern paradigms of the World Economic Forum and the United Nations Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), should prepare students to cope with a constantly changing environment. Critical thinking, problem solving, collaboration, innovation, digital literacy, and adaptability will be all vitally essential skills in the fourth industrial revolution. Five driving force indicators determine the readiness of states to create the economy of the future, two key ones are: innovations and technologies and human capital and skills. It is absolutely essential for educators to understand how to develop these skills successfully, particularly which teaching and learning approaches are appropriate for the development of complex skills.

The presented survey was conducted in the Department of Pedagogy at Akaki Tsereteli State University in November-December 2022 to reveal how prepared the university and school teachers are to establish student-oriented educational environment that will eventually allow all adolescents to realize their potential and develop the necessary skills for the twenty-first century. The survey had 201 respondents, all of whom remained anonymous. The majority of teachers (161) actively use

individualized teaching methods, according to the study's findings, but they need more training on how to use them correctly and achieve the desired results. The research of the accompanying aspects of the teaching process is important, according to the analysis of the research results, because it will help teachers analyze, improve pedagogical practice, and introduce innovative teaching methods.